

POSTANOWIENIE

Dnia 26 czerwca 2019 roku

Sąd Rejonowy w Sokółce II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSR Wojciech Januszkiewicz

Protokolant: Karolina Bielawska

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2019 roku na posiedzeniu

w sprawie obwinionych B K i W S

z urzędu

w przedmiocie skierowania w trybie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego

na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

postanawia:

przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne:

czy art. 89 Ustawy z dnia 20 maja 1971 roku Kodeks wykroczeń w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność osób mających obowiązek opieki lub nadzoru nad małoletnim do lat 7 za przebywanie małoletniego na drodze publicznej lub na torach pojazdu szynowego, jest zgodny z artykułami 2, 48 ust. 1 i 52 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Uzasadnienie

W dniu marca 2019 roku do Sądu Rejonowego w Sokółce wpłynęły wnioski o ukaranie B K i W S za wykroczenia z art. 89 kodeksu wykroczeń polegające na tym, iż dopuścili do przebywania małoletnich dzieci na drodze publicznej. Odnośnie stanu faktycznego niniejszej sprawy sąd pragnie zauważyć, iż zdaniem organu prowadzącego postępowanie wyjaśniające obwinione miały dopuścić się zarzucanych im wykroczeń poprzez zezwolenie małoletnim dzieciom na poruszanie się drogą publiczną we wsi P w gminie S . B K i W S w wyjaśnieniach utrzymywały natomiast, iż dzieci w okresach objętych wnioskami o ukaranie były pod opieką osób dorosłych.

Sąd, analizując zgromadzony materiał dowodowy przez pryzmat znamion wykroczenia z art. 89 kodeksu wykroczeń, powziął wątpliwości, co do zgodności jego treści z

art. 2, 48 ust.1 i 52 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i podjął decyzję o wystąpieniu do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym.

Zgodnie z art. 89 kodeksu wykroczeń kto, mając obowiązek opieki lub nadzoru nad małoletnim do lat 7, dopuszcza do przebywania małoletniego na drodze publicznej lub na torach pojazdu szynowego, podlega karze grzywny albo karze nagany. Miejsce popełnienia wykroczenia ograniczono do drogi publicznej oraz torów pojazdu szynowego. O ile w zakresie torowiska wyraźnie ograniczono miejsce przebywania do torów, o tyle co do drogi publicznej nie zawężono tego wyłącznie do jezdni a więc, zgodnie z przepisami ustawy prawo o ruchu drogowym, zalicza się tu wszystkie elementy drogi: jezdnię, pobocze, chodnik, drogę dla pieszych, drogę dla rowerów i torowisko pojazdów szynowych (art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 roku prawo o ruchu drogowym, Dz.U. Nr 98 poz. 602 z późn. zm.). Brak więc zawężenia miejsca wykroczenia do któregoś z ww. elementów oznacza wprost, że dziecko do lat 7 nie może przebywać na żadnej części drogi, w tym na chodniku i drodze przeznaczonej wyłącznie dla pieszych, przy tym wynika stąd wprost również zakaz przebywania dziecka do lat 7 w samochodzie, tramwaju, pociągu, autobusie, wózku dla dzieci, furmance, rowerze, czy jakimkolwiek innym pojeździe.

Znamieniem czasownikowym wykroczenia jest „*dopuszczenie do przebywania*”. Poprzez zwrot „dopuszcza” należy rozumieć zezwolenie na coś, przystanie na coś, nieprzeszkodzenie czemuś, zaakceptowanie czegoś (*tak: M. Szymczak [red.], Słownik, t.1, s.431*). Z kolei „przebywanie” będzie oznaczać znajdowanie się w jakimś miejscu, pozostawanie gdzieś, spędzanie gdzieś czasu. Dopuszczenie do przebywania może więc wiązać się zarówno ze skierowaniem małoletniego w określone miejsce, jak też niereagowaniem na fakt jego tam przebywania lub z reagowaniem w sposób niewystarczający (*tak: M. Budyn-Kulik [w:] M. Mozgawa, Kodeks wykroczeń, 2009, s.322-323*).

Zdaniem Sądu Rejonowego w Sokółce, rozpatrującego niniejszą sprawę, wykładnia literalna danego przepisu wskazuje na to, iż każdorazowy pobyt małoletniego do lat 7, niezależnie czy dzieje się to pod nadzorem/opieką jego rodziców lub opiekunów, na drodze publicznej lub torach pojazdu szynowego powoduje konieczność pociągnięcia do odpowiedzialności osób, na których spoczywał w danym momencie obowiązek opieki lub nadzoru nad tym dzieckiem. Funkcjonowanie w systemie prawnym art. 89 kodeksu wykroczeń w aktualnym brzmieniu prowadzi do absurdałnej sytuacji, bowiem staje się on podstawą do karania wszystkich, którzy ze swoimi pociechami poruszają się po drogach publicznych lub torach pojazdu szynowego w jakiegokolwiek formie i bez znaczenia w jakim celu. Za powyższym rozumieniem przemawia również okoliczność, iż czyn z art. 89 kodeksu

wykroczeń jest wykroczeniem z zagrożenia abstrakcyjnego, a więc do wypełnienia jego znamion nie jest wymagane zagrożenie realne dla bezpieczeństwa ruchu, czy też możliwości jego wystąpienia, a z jego treści wprost wynika, iż przebywanie małoletnich do lat 7 we wskazanych miejscach jest zawsze niebezpieczne.

W doktrynie wskazuje się jednak, iż winno w tym przypadku opierać się na treści art. 43 ust. 1 i 3 Ustawy prawo o ruchu drogowym, zgodnie z którym dziecko w wieku do 7 lat może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która osiągnęła wiek co najmniej 10 lat. Nie dotyczy to strefy zamieszkania i drogi przeznaczonej wyłącznie dla pieszych, stąd wniosok, iż miejscem omawianego wykroczenia nie mogą być wskazane miejsca (*tak: Stefański R.A., Komentarz do niektórych przepisów Kodeksu wykroczeń, [w:] Wykroczenia drogowe, Komentarz, wyd. II, LEX 2011*). Jednocześnie sąd pragnie zauważyć, iż do tej pory nie został ugruntowany żaden pogląd, ani doktryny ani judykatury, w oparciu o który można byłoby przyjąć jednoznaczne stanowisko w tej materii. Wypowiedzi komentatorów w lakoniczny sposób (niemal pomijając ten problem) odnoszą się do czynności sprawczej czynu z art. 89 kodeksu wykroczeń, czyniąc tym samym swoje spostrzeżenia za niewystarczające dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Podkreślenia wymaga, że zastosowanie podstawowej wykładni brzmienia przepisu art. 89 kodeksu wykroczeń, czyli wykładni językowej, literalnej wprost przesądza o tym, że każdorazowo rodzice lub osoba mająca obowiązek nadzoru nad małoletnim do lat 7, w sytuacji dopuszczenia do przebywania dziecka w miejscach wskazanych w art. 89 kodeksu wykroczeń, winni ponosić odpowiedzialność za to wykroczenie.

Ustawodawca formułując dany przepis nie wskazał, iż realizacja znamion przedmiotowego czynu winna być dokonana w sytuacji pozostawienia dziecka we wskazanych miejscach **bez opieki**, co powoduje szereg wątpliwości interpretacyjnych przy wyrokowaniu.

Na marginesie sąd pragnie zauważyć, że ustawodawca tworząc przepis art. 89 kodeksu wykroczeń nie nawiązał do nieobowiązującego już art. 24 pkt 10 ustawy z dnia 27 listopada 1961 roku o bezpieczeństwie i porządku ruchu na drogach publicznych (Dz.U. Nr 53, poz. 295), zgodnie z którym ten, kto będąc zobowiązany do sprawowania pieczy nad nieletnim, pozostawia wbrew przepisowi art. 12 ust. 3 nieletniego do lat 7 **bez opieki** na drodze (ulicy), podlegał karze grzywny do 4.500 złotych. Do 1 stycznia 1972 roku odpowiedzialność ta była, więc sformułowana w sposób oczywisty i precyzyjny, czego zdaniem sądu brakuje w obowiązującym stanie prawnym.

Te okoliczności powodują, że zdaniem sądu rejonowego, art. 89 kodeksu wykroczeń w obecnym kształcie jest sprzeczny ze wskazanymi poniżej przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, czyli:

- a. art. 2 - Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.
- b. art. 48 ust. 1 - Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.
- c. 52 ust. 1 - Każdemu zapewnia się wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu.

Art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej naruszony został poprzez fakt, że brzmienie przepisu art. 89 kodeksu wykroczeń - zakaz ustanowiony na jego podstawie - jest oczywiście sprzeczne z pozostałymi przepisami polskiego systemu prawnego regulującymi sposób wychowania dzieci i sprawowania pieczy nad nimi, ale również z zasadami doświadczenia życiowego. Narusza to jednocześnie zasadę spójności systemu prawnego, gdyż z jednej strony istnieją przepisy nakazujące określone zachowania rodziców/opiekunów dzieci, jak np. wyrażony w art. art. 95 i 96 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego obowiązek troszczenia się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotowanie go należyte do pracy dla dobra społeczeństwa odpowiednio do jego uzdolnień. Z drugiej strony istnienie w porządku prawnym przepisu art. 89 kodeksu wykroczeń, który środki służące do celów określonych w powołanych wyżej przepisach kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, czyni bezprawnymi i zasługującymi na karę. Taki stan tworzy sytuację, w której niemożliwym staje się wychowanie należyte dziecka zgodnie z obowiązującym stanem prawnym bez popełnienia czynów karalnych, tj. w tym wypadku bez wychodzenia dziecka na drogi publiczne przez pierwsze 7 lat jego życia. Rodzice/opiekunowie dziecka realizują pełnię znamion wykroczenia z art. 89 kodeksu wykroczeń już właściwie w czasie powrotu noworodka do domu ze szpitala po jego przyjściu na świat.

Tym samym podstawowa komórka społeczna, jaką jest w ramach Polski rodzina, została pozbawiona możliwości realizacji fundamentalnych praw i swobód, jakimi są prawo do wychowania dzieci zgodnie z przekonaniem rodziców (art. 48 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) oraz swoboda poruszania się (art. 52 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Nie sposób wyobrazić, aby nie istniała w codziennym funkcjonowaniu konieczność opuszczenia domu i wyjścia na drogę publiczną lub poruszania się pociągiem przez dziecko do lat 7. Można tu dodatkowo wymienić kolejną sprzeczność w

systemie prawnym, a mianowicie fakt, że na dzieci został nałożony obowiązek przedszkolny już od 6 roku życia (Ustawa o systemie oświaty – art. 14 ust. 3: „*Dziecko w wieku 6 lat jest obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu lub w innej formie wychowania przedszkolnego*”). Zatem z jednej strony ustawodawca nakazuje rodzicom/opiekunom dzieci zapewnienie ich obecności w przedszkolach, co musi się przecież wiązać z pojawieniem się dzieci na drogach publicznych, a z drugiej strony chce, aby w myśl art. 89 kodeksu wykroczeń, karać ich za to.

Dodatkowo należy wskazać, że brzmienie art. 89 kodeksu wykroczeń narusza również zasady określone w Obwieszczeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 lutego 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” i załączniku do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r., gdzie w rozdziale 9 „Przepisy karne oraz przepisy o karach pieniężnych” w § 75. 1. mówi się, że: „*W przepisie karnym znamiona czynu zabronionego określa się w sposób wyczerpujący, bez odsyłania do nakazów lub zakazów zawartych w pozostałych przepisach tej samej ustawy, w przepisach innych ustaw, w tym ustaw określanych jako „kodeks”, w postanowieniach umów międzynarodowych ratyfikowanych za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie lub w dających się bezpośrednio stosować postanowieniach aktów normatywnych ustanowionych przez organizacje międzynarodowe lub organy międzynarodowe.*”. Nie sposób uznać, aby ten sposób redakcji art. 89 kodeksu wykroczeń czynił zadość tym wymaganiom, gdyż oczywistym wydaje się, że obecne brzmienie przepisu tego przepisu odzwierciedlało rzeczywiste intencje zamiary ustawodawcy.

W związku z powyższym sąd uznał, iż art. 89 kodeksu wykroczeń w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność osób mających obowiązek opieki lub nadzoru nad małoletnim do lat 7 za przebywanie małoletniego na drodze publicznej lub na torach pojazdu szynowego, jest niezgodny z art. art. 2, 48 ust. 1 i art. 52 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a więc wniosek o zbadanie tej kwestii przez Trybunał Konstytucyjny wydaje się zasadny i konieczny.

W ocenie Sądu Rejonowego w Sokółce od odpowiedzi Trybunału Konstytucyjnego na zadane pytanie prawne zależy ustalenie winy obu obwinionych za popełnienie wykroczenia opisanego w art. 89 kodeksu wykroczeń, bądź stwierdzenie jej braku, o ile faktycznie dzieci przebywały na drodze publicznej pod opieką obwinionych lub innych osób sprawujących nad nimi pieczę. Dalsze trwanie art. 89 kodeksu wykroczeń w obecnym brzmieniu jest sprzeczne z pozostałą częścią systemu prawnego w tej mierze, narusza uprawnienia i wolności jednostki w sposób opisany powyżej.